

schappelijke orde. Zo moet de jeugdrechtbank evolueren tot 'een Hulpverleningsrechtbank, waar alle problemen met hulp aan mensen worden behandeld, maar slechts voor zover het juridisch welomschreven materie betreft, gezien de conflicten die er kunnen voorkomen met de individuele vrijheden en/of met de bescherming van de maatschappij'.

Bescheiden laat de auteur als nawoord een 'lof van de twijfel': 'Twijfel, onzekerheid, vragen, relativering liggen voor de hand, ook in de uitbouw van emanciperende jeugdkriminologie. Maar is twijfel niet een essentiële voorwaarde voor emancipatie?'. Inderdaad wekt dit boek meer twijfel dan zekerheid. Zoals het in 1973 verschenen *Radical Non-Intervention* van Edwin M. Schur, die ook naar een *Rethinking* van het jeugdbeschermingsprobleem streefde, is dit boek meer 'radikaal' (in ruime zin) in het begin dan op het einde. De auteur verwerpt de dogma's, van welke zijde ze ook kunnen spruiten, en dit is m.i. een grote verdienste. Hierom zal dit boek van groot nut zijn om studenten te leren kritisch te denken en een verstandig beleid te helpen opbouwen.

G. Kellens

J. J. Abspoel, *Studenten, moordenaars en ander volk. Kritische kanttekeningen van een officier van justitie*, L. J. Veen, Ede, 208 blz.

Als aan een willekeurige groep Nederlanders zou worden gevraagd de naam van een officier van justitie te noemen dan zouden enkelen van hen zeker met die van Abspoel komen aandragen. Abspoel is zonder twijfel de meest bekende officier van justitie in Nederland. Hoewel hij nu hoofd van het parket in Alkmaar is heeft hij zijn bekendheid te danken aan de periode dat hij in Amsterdam werkzaam was. Toen zag hij verschillende keren kans grote publiciteit tot zich te trekken. Soms door gepeperde uitspraken die beroering wekten in de pers en parlementariërs tot het stellen van vragen aan de minister brachten, maar vooral door enige 'grote' zaken, die in Nederland grote belangstelling trokken.

In het boek *Studenten, moordenaars en ander volk* geeft Abspoel een overzicht van zijn ervaringen. Dat doet hij op onderhoudende, zij het soms enigszins oubollige wijze. Hoewel het boek de indruk wekt een autobiografie te zijn is het dat niet. Het bevat fragmenten uit zijn leven. Abspoel vertelt iets van zijn afkomst uit een socialistisch schoolmeestergezin, zijn militaire dienst en de pogingen die hij doet een loopbaan in de wereld van de justitie te beginnen. Persoonlijk zou ik graag iets hebben vernomen over zijn studententijd, die in de jaren dertig viel. Waar praatten de studenten in die tijd over? Het stellen van zo'n vraag is niet helemaal eerlijk, omdat Abspoel niet voorgeeft een compleet levensverhaal te hebben geschreven. Wat het wel voor een boek is valt echter moeilijk te zeggen. In chronologische volgorde vertelt hij het een en ander van zijn ervaringen als officier van justitie, als openbaar aanklager in Amsterdam. Dat overzicht wordt onderbroken door een hoofdstuk over de rollen in het spel, waarin hij het strafproces beschrijft. Dat had ik liever direct aan het begin gezien, dat was de overzichtelijkheid ten goede gekomen.

Een officier van justitie die een boek schrijft over zijn ervaringen is, in Nederland althans, een betrekkelijke zeldzaamheid. Mij is één ander voorbeeld bekend,

namelijk van F. Couvée, die in 1952 het boek *Ik heb de eer te requireren...* publiceerde, met als ondertitel: Belevissen van een officier van justitie. Dat boek wordt door Abspoel even genoemd. Bij de rechterlijke macht heerst, zoals Abspoel ook aangeeft, een tamelijk groot wantrouwen tegen de pers. Hij vindt dat ten onrechte en heeft altijd geprobeerd de pers voor zijn eigen doeleinden te gebruiken. Een enkele keer lukte hem dat minder goed en moest hij zich na een paar openbare uitlatingen bij de minister van justitie verantwoorden, die hem dan een soort berisping gaf. De wijze waarop de minister dat doet is overigens tamelijk lachwekkend. De minister zegt tegen hem, dat hij een kamerlid beloofd heeft van zijn afkeuring te laten blijken 'en om te voorkomen dat ze me in de kamer voor een leugenaar uitmaakt, doe ik het bij deze' (bladzijde 102).

Over de vraag of een boek met persoonlijke kanttekeningen van een officier van justitie nuttig is kan een lange discussie gevoerd worden. Ik ben geneigd die vraag bevestigend te beantwoorden, zeker als zo'n boek in behoorlijk Nederlands (of een andere taal) geschreven is. De wereld van de justitie is een betrekkelijk schimmige aangelegenheid en als iemand kans ziet daarin enige helderheid te verschaffen is dat meegenomen. Bij Abspoel is dat zeker het geval, hoewel de tekst hier en daar 'ontsied' wordt door staaltjes van op-de-borst-klopperij en triomfantelijk vertoon. Een opmerking als: '*Mijn vermogen om me uit penibele situaties te redden liet me niet in de steek*' kan wat mij betreft achterwege blijven, want dat kan de lezer aan de kwaliteit van de beschreven oplossingen wel zien. Aan het eind van zijn boek schrijft hij dat de veronderstelling, dat hij het geschreven heeft om na zijn pensionering niet onmiddellijk in het vergeetboek te raken, nog zo gek niet is (bladzijde 200). In een aantal Nederlandse dagbladen, zoals *de Volkskrant* en *Trouw*, is in besprekingen deze kant van Abspoel, de ijdelheid en de eerezucht, breed uitgemeten. Dat is niet helemaal ten onrechte, maar het gaat te ver hier alle nadruk op te leggen. Wat vóór alles blijkt is, dat mr. J. J. Abspoel, openbaar aanklager, een zeer eigenzinnig iemand is. Hij heeft opvattingen, veelal zeer duidelijke, en hij wenst die uit te dragen. Hij voelt zich als officier van justitie een vertegenwoordiger van de gemeenschap en als hij dat noodzakelijk acht pakt hij even flink uit. Over de tijd van de processen tegen de Maagdenhuisbezitters (1969), waarin Abspoel als aanklager optrad, zegt hij: 'Ik vond het tijd dat het openbaar ministerie zich weer eens liet horen' (bladzijde 118). Dat gebeurt dan ook. Ironisch is, dat hij nu geneigd is die processen tegen de studenten die het Maagdenhuis bezet hadden, het administratie-centrum van de Universiteit van Amsterdam, als een justitiële vergissing te beschouwen. Uit dit voorbeeld blijkt dat hij oog heeft voor de fouten die de justitie kan maken en ook maakt. In het boek komen tal van relativerende opmerkingen voor over de regering, de justitie in het algemeen of justitiële collegae van de schrijver in het bijzonder.

Opvallend is dat op verschillende plaatsen in het boek Abspoel's ongelooft in het dogma van de noodzaak van zware straffen om de hoek komt kijken. 'Afgezien van de vraag of gevangenisstraf ooit heilzaam voor iemand kan zijn, is zij dat natuurlijk nooit voor zedendelinquenten', lezen we bijvoorbeeld op bladzijde 124. Dat hij toch heel vaak een gevangenisstraf geëist heeft komt voort uit zijn opvatting, dat er enige vergelding moet zijn. De onlustgevoelens, die door het plegen van een misdrijf kunnen ontstaan, moeten de kop worden ingedrukt en dat kan door een gevangenisstraf te eisen. Wat de rechter daarna in feite opgelegd acht hij van minder belang. Het gaat om de eis en om het requisitoir, waarin de achtergronden

van de daad behandeld worden. Dat maakt indruk, meent hij.

Het meest kritisch laat zich uit over de Nederlandse zedelijkheidswetgeving, waarvan hij 'een hartgrondige afkeer' zegt te hebben. Op zedengebied leven veel rechters nog in het Victoriaanse tijdperk, meent hij. Persoonlijke opvattingen op dit gebied van officieren van justitie en rechters spelen waarschijnlijk een grote rol, meent hij ook, want anders zijn de grote verschillen in vonnissen niet te verklaren. Zo'n punt had ik nu graag wel iets verder uitgewerkt willen zien, dat zou voor het inzicht in de straftoemeting van groot belang zijn geweest. Maar Abspoel's boek is niet in de eerste plaats voor criminologen geschreven, hoewel er voor deze geleerden tal van aardige opmerkingen in voorkomen. Verschillende zaken worden door de schrijver officier van justitie aan de kaak gesteld, zonder twijfel afwisselend met instemming dan wel afkeuring van de lezer. Hij wijst terecht op de gevaren van de sensatiejournalistiek, die een verwrongen beeld van de criminaliteit geeft (bladzijde 190). Dat is, schrijft hij, 'in bepaalde ochtendbladen' het geval. In Nederland weet iedereen dat hiermee in elk geval *De Telegraaf* bedoeld wordt. Curieus is dat dit ochtendblad als kop boven een bespreking van Abspoel's boek zette: '*Amusant boek van officier van justitie*', zonder uiteraard te vermelden dat het boek ook kritiek bevatte op de krant. Dat hij een verband suggereert, ondanks enige matigende opmerkingen, tussen het gebruik van soft drugs en hard drugs (bladzijden 59/60) zal heel wat mensen deugd doen. Diezelfde mensen zullen waarschijnlijk minder gesticht zijn door de opmerking dat zichtbaar politievertoon toeschouwers aantrekt en de kans op relletjes vergroot, zoals wij op bladzijde 194 kunnen lezen. Ik zet deze voorbeelden even tegenover elkaar om te laten zien dat het niet eenvoudig is Abspoel in één vakje onder te brengen. Hoewel fragmentarisch bevat hij boek belangwekkend materiaal, ook voor criminologische onderzoekers.

Universiteit van Amsterdam
Criminologisch Instituut 'Bonger'

Jac. van Weringh